

ANALIZA MATEMATIKE I

I. HYRJE

Pjesa 1

1. Shprehjet racionale algjebrike

Përkufizimi 1. Shprehja

$$p(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x + a_0,$$

ku $a_0, a_1, \dots, a_n$ janë numra realë, x numër realë, quhet *polinom* (realë).

Përkufizimi 2. Nëse $a_n \neq 0$, numri n – quhet *shkallë e polinomit* $p(x)$. Simbolikisht shënohet

$$\deg p(x) = n.$$

Në këtë rast themi se polinomi p është i shkallës së n – të sipas x – it.

Përkufizimi 3. Le të jenë dhënë polinomet

$$p(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x + a_0$$

$$q(x) = b_n x^n + b_{n-1} x^{n-1} + \dots + b_1 x + b_0.$$

Polinomet $p(x)$ dhe $q(x)$ janë *identikisht të barabartë* atëherë dhe vetëm atëherë kur

$$a_n = b_n, a_{n-1} = b_{n-1}, \dots, a_1 = b_1, a_0 = b_0.$$

Pohimi Bezu. Gjatë pjesëtimit të polinomit $p(x)$ me $x - a$, $a = \text{const}$, mbetja është e barabartë me $p(a)$. Nëse mbetja $p(a) = 0$, atëherë polinomi $p(x)$ plotpjesëtohet me $x - a$.

Detyra 1. Është dhënë polinomi $p(x) = 2ax^3 - 5ax^2 - ax - 6$.

a) Të caktohet parametri a ashtu që polinomi $p(x)$ të plotpjesëtohet me $x - 1$, dhe të caktohet herësi në këtë rast.

b) Të caktohet parametri a ashtu që gjatë pjesëtimit të polinomit $p(x)$ me $(x - 1)$ të merret mbetja -10 .

Zgjidhja.

$$a) (2ax^3 - 5ax^2 - ax - 6) : (x - 1) = 2ax^2 - 3ax - 4a$$

$$\begin{array}{r} \underline{\pm 2ax^3 \mp 2ax^2} \\ -3ax^2 - ax - 6 \\ \underline{\mp 3ax^2 \pm 3ax} \\ -4ax - 6 \\ \underline{\mp 4ax \pm 4a} \\ -6 - 4a \end{array}$$

$$\text{Pra } r(x) = -6 - 4a.$$

Duhet që mbetja të jetë zero, pra $-6 - 4a = 0 \Rightarrow a = -\frac{3}{4}$. Për këtë vlerë të a – së merret herësi

$$2ax^2 - 3ax - 4a = 2\left(-\frac{3}{4}\right)x^2 - 3\left(-\frac{3}{4}\right)x - 4\left(-\frac{3}{4}\right) = -\frac{3}{2}x^2 + \frac{9}{4}x + 3.$$

b) Është e qartë se mbetja është $-6 - 4a$. Kushti është që mbetja të jetë -10 .

$$\text{Pra } -6 - 4a = -10 \Rightarrow -4a = -10 + 6 \Rightarrow a = 1.$$

Të thjeshtohen shprehjet racionale:

$$\text{Detyra 2. a) } \frac{x}{x-3} + \frac{2x-1}{x+1} + \frac{3x(2-x)}{x^2-2x-3}; \quad \text{b) } \frac{2x+1}{x-4} + \frac{1-2x}{x+3} + \frac{1}{x^2-x-12}.$$

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} \text{a) } \frac{x}{x-3} + \frac{2x-1}{x+1} + \frac{3x(2-x)}{x^2-2x-3} &= \frac{x}{x-3} + \frac{2x-1}{x+1} + \frac{3x(2-x)}{(x+1)(x-3)} = \frac{x(x+1) + (2x-1)(x-3) + 3x(2-x)}{(x+1)(x-3)} \\ &= \frac{x^2 + x + 2x^2 - 6x - x + 3 + 3x(2-x)}{(x+1)(x-3)} = \frac{3x^2 - 6x + 3 + 6x - 3x^2}{(x+1)(x-3)} = \frac{3}{(x+1)(x-3)}. \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{b) } \frac{2x+1}{x-4} + \frac{1-2x}{x+3} + \frac{1}{x^2-x-12} &= \frac{2x+1}{x-4} + \frac{1-2x}{x+3} + \frac{1}{(x-4)(x+3)} = \frac{(2x+1)(x+3) + (x-4)(1-2x) + 1}{(x-4)(x+3)} \\ &= \frac{2x^2 + x + 6x + 3 + x - 2x^2 - 4 + 8x + 1}{(x-4)(x+3)} = \frac{16x}{(x-4)(x+3)}. \end{aligned}$$

$$\text{Detyra 3. a) } \frac{x^2+2}{x^2+x+1} : \left(\frac{3}{x-1} + \frac{1-3x-x^2}{x^3-1} \right).$$

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} \frac{x^2+2}{x^2+x+1} : \left(\frac{3}{x-1} + \frac{1-3x-x^2}{x^3-1} \right) &= \frac{x^2+2}{x^2+x+1} : \left(\frac{3}{x-1} + \frac{1-3x-x^2}{(x-1)(x^2+x+1)} \right) \\ &= \frac{x^2+2}{x^2+x+1} : \left(\frac{3(x^2+x+1) + 1-3x-x^2}{(x-1)(x^2+x+1)} \right) = \frac{x^2+2}{x^2+x+1} \cdot \frac{(x-1)(x^2+x+1)}{3x^2+3x+3+1-3x-x^2} = \frac{(x^2+2)(x-1)}{2x^2+4} \\ &= \frac{(x^2+2)(x-1)}{2(x^2+2)} = \frac{x-1}{2}. \end{aligned}$$

$$\text{Detyra 4. a) } \frac{|x|+1}{x^2-1} - \frac{x^2+|x|}{x^2+2|x|+1}; \quad \text{b) } \frac{|x^3+1|+|x-1|}{x^3+x}.$$

Zgjidhja.

a) Duke u mbështetur në përkufizimin e vlerës absolute

$$|x| = \begin{cases} x, & x > 0 \\ 0, & x = 0 \\ -x, & x < 0 \end{cases}$$

merren rastet: 1) $x \geq 0$; 2) $x < 0$.

1) Nëse $x \geq 0$ atëherë $|x| = x$. Kemi:

$$\begin{aligned} \frac{|x|+1}{x^2-1} - \frac{x^2+|x|}{x^2+2|x|+1} &= \frac{x+1}{(x-1)(x+1)} + \frac{x^2+x}{x^2+2x+1} = \frac{1}{x-1} + \frac{x(x+1)}{(x+1)^2} = \frac{1}{x-1} + \frac{x}{x+1} = \frac{x+1+x(x-1)}{(x-1)(x+1)} \\ &= \frac{x+1+x^2-x}{(x-1)(x+1)} = \frac{x^2+1}{x^2-1}. \end{aligned}$$

2) Nëse $x < 0$, $|x| = -x$, merret:

$$\begin{aligned} \frac{|x|+1}{x^2-1} - \frac{x^2+|x|}{x^2+2|x|+1} &= \frac{-x+1}{(x-1)(x+1)} - \frac{x^2-x}{x^2-2x+1} = \frac{-(x-1)}{(x-1)(x+1)} - \frac{x(x-1)}{(x-1)^2} = \frac{-1}{x+1} - \frac{x}{x-1} = \frac{-(x-1)-x(x+1)}{(x+1)(x-1)} \\ &= \frac{-x+1-x^2-x}{x^2-1} = \frac{1-x^2-2x}{x^2-1}. \end{aligned}$$

b) Shprehjen e dhënë e transformojmë si vijon:

$$\frac{|x^3+1|+|x-1|}{x^3+x} = \frac{|(x+1)(x^2-x+1)|+|x-1|}{x(x^2+1)} = \frac{|x+1||x^2-x+1|+|x-1|}{x(x^2+1)} = \frac{|x+1|(x^2-x+1)+|x-1|}{x(x^2+1)}.$$

Gjatë transformimit zbatuam vetinë e vlerës absolute $|ab|=|a||b|$ si dhe faktin që $x^2 - x + 1 > 0$. Pra $|x^2 - x + 1| = x^2 - x + 1$.

Shënim. $x^2 - x + 1 > 0$ sepse $x^2 - x + 1 = x^2 + 2x \cdot \frac{1}{2} + \left(\frac{1}{2}\right)^2 + 1 - \left(\frac{1}{2}\right)^2 = \left(x - \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4} > 0$.

Në vijim detyrën e shqyrtojmë në intervalet: 1) $x \in (-\infty, -1]$; 2) $x \in (-1, 1]$; 3) $x \in (1, +\infty)$.

1) Nëse $x \in (-\infty, -1]$, atëherë $x + 1 \leq 0 \Rightarrow |x + 1| = -(x + 1)$, $x - 1 < 0 \Rightarrow |x - 1| = -(x - 1)$. Merret:

$$\frac{-(x+1)(x^2-x+1)+(-(x-1))}{x(x^2+1)} = \frac{-(x^3+1)-x+1}{x(x^2+1)} = \frac{-x^3-1-x+1}{x(x^2+1)} = \frac{-(x^3+x)}{x(x^2+1)} = -1.$$

2) Nëse $x \in (-1, 1]$, atëherë $x + 1 > 0 \Rightarrow |x + 1| = x + 1$; $x - 1 \leq 0 \Rightarrow |x - 1| = -(x - 1) = -x + 1 = 1 - x$.

$$\text{Merret } \frac{(x+1)(x^2-x+1)+1-x}{x(x^2+1)} = \frac{x^3+1+1-x}{x(x^2+1)} = \frac{x^3-x+2}{x(x^2+1)}.$$

3) Nëse $x \in (1, +\infty)$ atëherë $x + 1 > 0 \Rightarrow |x + 1| = x + 1$, $x - 1 > 0 \Rightarrow |x - 1| = x - 1$.

$$\text{Merret } \frac{(x+1)(x^2-x+1)+x-1}{x(x^2+1)} = \frac{x^3+1+x-1}{x(x^2+1)} = 1.$$

Përfundimisht mund të shkruajmë $\frac{|x^3+1|+|x-1|}{x^3+x} = \begin{cases} -1, & \text{nëse } x \in (-\infty, -1] \\ \frac{x^2-x+2}{x(x^2+1)} & \text{nëse } x \in (-1, 1] \\ 1, & \text{nëse } x \in (1, +\infty) \end{cases}$.

Funksionet e dhëna racionale, të shprehen si shumë e funksioneve elementare racionale

Detyra 5. $\frac{x}{(x+2)(x-3)}$.

Zgjidhja.

Shprehjen e dhënë e shënojmë si vijon:

$$\frac{x}{(x+2)(x-3)} = \frac{A}{x+2} + \frac{B}{x-3}$$

Merret

$$x = A(x-3) + B(x+2)$$

$$x = Ax - 3A + Bx + 2B$$

$$x = (A+B)x + (-3A+2B)$$

Merret sistemi $\begin{cases} A+B=1 \\ -3A+2B=0 \end{cases}$ me zgjidhjen e të cilit merret $A = \frac{2}{5}, B = \frac{3}{5}$.

Përfundojmë se $\frac{x}{(x+2)(x-3)} = \frac{\frac{2}{5}}{x+2} + \frac{\frac{3}{5}}{x-3} = \frac{2}{5(x+2)} + \frac{3}{5(x-3)}$.

Detyra 6. $\frac{x^2+2}{(x+1)^2(x-2)}$.

Zgjidhja.

Shprehjen e dhënë e shënojmë si vijon:

$$\frac{x^2+2}{(x+1)^2(x-2)} = \frac{A}{x+1} + \frac{B}{(x+1)^2} + \frac{C}{x-2}$$

Merret

$$x^2+2 = A(x+1)(x-2) + B(x-2) + C(x+1)^2$$

$$x^2 + 2 = A(x^2 - 2x + x - 2) + Bx - 2B + C(x^2 + 2x + 1)$$

$$x^2 + 2 = Ax^2 - Ax - 2A + Bx - 2B + Cx^2 + 2Cx + C$$

$$x^2 + 2 = (A + C)x^2 + (-A + B + 2C)x + (-2A - 2B + C)$$

$$\text{Kemi sistemin } \begin{cases} A + C = 1 \\ -A + B + 2C = 0 \\ -2A - 2B + C = 2 \end{cases} \text{ me zgjidhjen e të cilit merret } A = \frac{1}{3}, B = -1, C = \frac{2}{3}.$$

$$\text{Përfundojmë se } \frac{x^2 + 2}{(x+1)^2(x+2)} = \frac{\frac{1}{3}}{x+1} + \frac{-1}{(x+1)^2} + \frac{\frac{2}{3}}{x-2} = \frac{1}{3(x+1)} - \frac{1}{(x+1)^2} + \frac{2}{3(x-2)}.$$

2. Fuqizimi dhe rrënjëzimi

Detyra 6. Të vërtetohet se shprehja $\frac{a^{-2x} - a^{-x} - 6}{a^{-2x} - 4} - \frac{a^{-x} - 1}{2 - a^{-x}} - 2$ nuk varet nga a, x .

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} \frac{a^{-2x} - a^{-x} - 6}{a^{-2x} - 4} - \frac{a^{-x} - 1}{2 - a^{-x}} - 2 &= \frac{\frac{1}{a^{2x}} - \frac{1}{a^x} - 6}{\frac{1}{a^{2x}} - 4} - \frac{\frac{1}{a^x} - 1}{2 - \frac{1}{a^x}} - 2 = \frac{1 - a^x - 6a^{2x}}{a^{2x}} - \frac{1 - a^x}{\frac{2a^x - 1}{a^x}} - 2 \\ &= \frac{1 - 3a^x + 2a^x - 6a^{2x}}{1 - (2a^x)^2} - \frac{1 - a^x}{2a^x - 1} - 2 = \frac{(1 - 3a^x) + 2a^x(1 - 3a^x)}{(1 - 2a^x)(1 + 2a^x)} + \frac{1 - a^x}{1 - 2a^x} - 2 \\ &= \frac{(1 - 3a^x)(1 + 2a^x)}{(1 - 2a^x)(1 + 2a^x)} + \frac{1 - a^x}{1 - 2a^x} - 2 = \frac{1 - 3a^x}{1 - 2a^x} + \frac{1 - a^x}{1 - 2a^x} - 2 = \frac{1 - 3a^x + 1 - a^x}{1 - 2a^x} - 2 = \frac{2(1 - 2a^x)}{1 - 2a^x} - 2 = 0. \end{aligned}$$

Detyra 7. Njehsoni $\left(\frac{12}{\sqrt{5}+1} + \frac{7}{\sqrt{5}-2} + \frac{4}{3-\sqrt{5}}\right) \cdot \frac{1}{11\sqrt{5}+14}$.

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} \left(\frac{12}{\sqrt{5}+1} + \frac{7}{\sqrt{5}-2} + \frac{4}{3-\sqrt{5}}\right) \cdot \frac{1}{11\sqrt{5}+14} &= \left(\frac{12}{\sqrt{5}+1} \cdot \frac{\sqrt{5}-1}{\sqrt{5}-1} + \frac{7}{\sqrt{5}-2} \cdot \frac{\sqrt{5}+2}{\sqrt{5}+2} + \frac{4}{3-\sqrt{5}} \cdot \frac{3+\sqrt{5}}{3+\sqrt{5}}\right) \cdot \frac{1}{11\sqrt{5}+14} \\ &= \left(\frac{12\sqrt{5}-12}{5-1} + \frac{7\sqrt{5}+14}{5-4} + \frac{12+4\sqrt{5}}{9-5}\right) \cdot \frac{1}{11\sqrt{5}+14} = \left(\frac{12(\sqrt{5}-1)}{4} + 7\sqrt{5}+14 + (3+\sqrt{5})\right) \cdot \frac{1}{11\sqrt{5}+14} \\ &= (3\sqrt{5}-3+7\sqrt{5}+14+3+\sqrt{5}) \cdot \frac{1}{11\sqrt{5}+14} = (11\sqrt{5}+14) \cdot \frac{1}{11\sqrt{5}+14} = 1. \end{aligned}$$

Detyra 8. Tregoni se $\frac{a+b-1}{\sqrt{a}+\sqrt{b}} - \sqrt{a} \cdot (\sqrt{a}-\sqrt{b}) \cdot \left(\frac{\sqrt{a}}{a+\sqrt{ab}} + \frac{\sqrt{b}}{a-\sqrt{ab}}\right) = -\frac{1}{\sqrt{a}+\sqrt{b}}$, $a, b > 0$.

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} \frac{a+b-1}{\sqrt{a}+\sqrt{b}} - \sqrt{a}(\sqrt{a}-\sqrt{b}) \left(\frac{\sqrt{a}}{a+\sqrt{ab}} + \frac{\sqrt{b}}{a-\sqrt{ab}}\right) &= \frac{a+b-1}{\sqrt{a}+\sqrt{b}} - \sqrt{a} \cdot (\sqrt{a}-\sqrt{b}) \cdot \left(\frac{a\sqrt{a}-a\sqrt{b}+a\sqrt{b}+b\sqrt{a}}{(a+\sqrt{ab})(a-\sqrt{ab})}\right) \\ &= \frac{a+b-1}{\sqrt{a}+\sqrt{b}} - \sqrt{a} \cdot (\sqrt{a}-\sqrt{b}) \cdot \frac{\sqrt{a}(a+b)}{a^2-ab} = \frac{a+b-1}{\sqrt{a}+\sqrt{b}} - \sqrt{a} \cdot (\sqrt{a}-\sqrt{b}) \cdot \frac{\sqrt{a}(a+b)}{a(a-b)} \\ &= \frac{a+b-1}{\sqrt{a}+\sqrt{b}} - \frac{(\sqrt{a}-\sqrt{b})(a+b)}{(\sqrt{a}-\sqrt{b})(\sqrt{a}+\sqrt{b})} = \frac{a+b-1-a-b}{\sqrt{a}+\sqrt{b}} = -\frac{1}{\sqrt{a}+\sqrt{b}}. \end{aligned}$$

Detyra 9. Nëse $a = (1 + \sqrt{2})^{-1}$; $b = (1 - \sqrt{2})^{-1}$ të njehsohet vlera e shprehjes $(a+1)^{-2} + (b+1)^{-2}$.

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} (a+1)^{-2} + (b+1)^{-2} &= ((1 + \sqrt{2})^{-1} + 1)^{-2} + ((1 - \sqrt{2})^{-1} + 1)^{-2} \\ &= \left(\frac{1}{1 + \sqrt{2}} + 1 \right)^{-2} + \left(\frac{1}{1 - \sqrt{2}} + 1 \right)^{-2} = \left(\frac{1 + 1 + \sqrt{2}}{1 + \sqrt{2}} \right)^{-2} + \left(\frac{1 + 1 - \sqrt{2}}{1 - \sqrt{2}} \right)^{-2} = \left(\frac{2 + \sqrt{2}}{1 + \sqrt{2}} \right)^{-2} + \left(\frac{2 - \sqrt{2}}{1 - \sqrt{2}} \right)^{-2} \\ &= \left(\frac{1 + \sqrt{2}}{2 + \sqrt{2}} \right)^2 + \left(\frac{1 - \sqrt{2}}{2 - \sqrt{2}} \right)^2 = \frac{1 + 2\sqrt{2} + 2}{4 + 4\sqrt{2} + 2} + \frac{1 - 2\sqrt{2} + 2}{4 - 4\sqrt{2} + 2} = \frac{3 + 2\sqrt{2}}{6 + 4\sqrt{2}} + \frac{3 - 2\sqrt{2}}{6 - 4\sqrt{2}} \\ &= \frac{3 + 2\sqrt{2}}{2(3 + 2\sqrt{2})} + \frac{3 - 2\sqrt{2}}{2(3 - 2\sqrt{2})} = \frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1. \end{aligned}$$

3. Barazimet dhe mosbarazimet

Detyra 10. a) $\frac{1-x}{2x(x-2)} - \frac{5-x}{2x^2-4x} = \frac{1}{x+2}$;   b) $\frac{x+1}{3x^2-x} - \frac{1}{3x+1} = \frac{2}{x(9x^2-1)}$;

c) $\frac{1}{y^2-9} + \frac{2}{y^2-6y+9} - \frac{3}{y^2+5y+6} = 0$;   d) $\frac{4x}{1+6x+12x^2+8x^3} = \frac{1}{1-4x^2} + \frac{6}{2+8x+8x^2}$.

Zgjidhja.

a) $\frac{1-x}{2x(x-2)} - \frac{5-x}{2x^2-4x} = \frac{1}{x+2} \Leftrightarrow \frac{1-x}{2x(x-2)} - \frac{5-x}{2x(2-x)} = \frac{1}{x+2} \Leftrightarrow \frac{1-x}{2x(x-2)} - \frac{5-x}{2x(x-2)} - \frac{1}{x+2} = 0$

$$\Leftrightarrow \frac{(1-x)(x+2) - (5-x)(x+2) - 2x(x-2)}{2x(x-2)(x+2)} = 0 \Leftrightarrow \frac{(1-x-(5-x))(x+2) - 2x^2 + 4x}{2x(x-2)(x+2)} = 0$$

$$\Leftrightarrow \frac{(1-x-5+x)(x+2) - 2x^2 + 4x}{2x(x-2)(x+2)} = 0 \Leftrightarrow \frac{-4x-8-2x^2+4x}{2x(x-2)(x+2)} = 0$$

$$\Leftrightarrow \frac{-2x^2-8}{2x(x-2)(x+2)} = 0 \mid \cdot 2x(x-2)(x+2), x \neq 0, x \neq 2, x \neq -2 \Leftrightarrow -2x^2-8=0 \mid : (-2)$$

$$\Leftrightarrow x^2+4=0.$$

Por $x^2+4 > 0$ d.m.th. barazimi nuk ka zgjidhje.

b) $\frac{x+1}{3x^2-x} - \frac{1}{3x+1} = \frac{2}{x(9x^2-1)} \Leftrightarrow \frac{x+1}{x(3x-1)} - \frac{1}{3x+1} = \frac{2}{x(3x-1)(3x+1)} \mid \cdot x(3x-1)(3x+1), x \neq 0, x \neq \pm \frac{1}{3}$

$$\Leftrightarrow (x+1)(3x+1) - x(3x-1) = 2 \Leftrightarrow 3x^2+x+3x+1-3x^2+x=2 \Rightarrow 5x=1 \Rightarrow x = \frac{1}{5}.$$

c) $\frac{1}{y^2-9} + \frac{2}{y^2-6y+9} - \frac{3}{y^2+5y+6} = 0$

$$\Leftrightarrow \frac{1}{(y-3)(y+3)} + \frac{2}{(y-3)^2} - \frac{3}{(y+2)(y+3)} = 0 \mid \cdot (y-3)^2(y+3)(y+2), y \neq \pm 3, y \neq -2$$

$$\Leftrightarrow (y-3)(y+2) + 2(y+2)(y+3) - 3(y-3)^2 = 0 \Leftrightarrow y^2-3y+2y-6+2(y^2+5y+6)-3(y^2-6y+9) = 0$$

$$\Leftrightarrow y^2-y-6+2y^2+10y+12-3y^2+18y-27 = 0 \Leftrightarrow 27y-21=0 \Rightarrow 9y-7=0 \Rightarrow y = \frac{7}{9}.$$

d) $\frac{4x}{1+6x+12x^2+8x^3} = \frac{1}{1-4x^2} + \frac{6}{2+8x+8x^2} \Leftrightarrow \frac{4x}{(1+2x)^3} = \frac{1}{(1-2x)(1+2x)} + \frac{6}{2(1+2x)^2} \mid \cdot 2(1-2x)(1+2x)^3$

$$\Leftrightarrow 4x \cdot 2(1-2x) = 2(1+2x)^2 + 6(1-2x)(1+2x) \Leftrightarrow 8x(1-2x) = 2(1+4x+4x^2) + 6(1-4x^2)$$

$$\Leftrightarrow 8x - 16x^2 = 2 + 8x + 8x^2 + 6 - 24x^2 \Leftrightarrow 0 = 8.$$

Meqë kemi arritur në një barazi të pasaktë përfundojmë se barazimi i dhënë nuk ka zgjidhje.

Detyra 11. Të zgjidhen mosbarazimet:

$$\begin{array}{lll} a) \frac{x-1}{x^2+1} < 0; & b) \frac{(x-1)^2}{x+1} > 0; & c) \frac{(x-2)^2}{x+3} \leq 0; \\ d) \frac{|x-2|}{x+1} < 0; & e) \frac{|x-1|}{x-1} < 1; & f) \frac{3x}{x+3} < 3. \end{array}$$

Zgjidhja.

a) Meqë shprehja $x^2 + 1 > 0$ për çdo $x \in \mathbb{R}$ atëherë që thyesa të jetë negative në bazë të ekuivalencës 4) duhet që $x - 1 < 0 \Rightarrow x < 1$.

b) Meqë $(x-1)^2 \geq 0, \forall x \in \mathbb{R}$ dhe meqë thyesa është pozitive, atëherë numëruesi nuk mund të jetë zero, d.m.th. $x-1 \neq 0$, pra $x \neq 1$. Nën këtë kusht emërues duhet të jetë pozitiv, pra duhet që $x+1 > 0 \Rightarrow x > -1$.

Pra $x \in (-1, +\infty) \setminus \{1\}$, që mund të shënohet $x \in (-1, 1) \cup (1, +\infty)$.

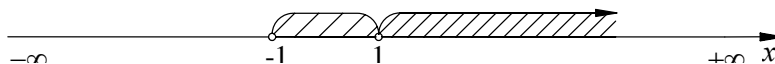

Figura 1

Pika $x=1$ nuk është zgjidhje e mosbarazimit.

c) Meqë $(x-2)^2 \geq 0$, për çdo $x \in \mathbb{R}$ dhe meqë thyesa është negative ose zero duhet që $x+3 < 0 \Rightarrow x < -3$. Pra $x \in (-\infty, -3)$. Meqë edhe $x=2$ e plotëson mosbarazimin përfundojmë se $x \in (-\infty, -3) \cup \{2\}$.

d) Meqë $|x-2| \geq 0$, për çdo $x \in \mathbb{R}$, së pari duhet që $x \neq 2$. Po ashtu $x+1 < 0 \Rightarrow x < -1$. Pra, $x \in (-\infty, -1)$.

e) Për $x > 1 \Rightarrow x-1 > 0 \Rightarrow |x-1| = x-1$, atëherë mosbarazimi shndërrohet në trajtën

$$\frac{x-1}{x-1} < 1 \Leftrightarrow 1 < 1, \text{ që nuk është e saktë.}$$

Për $x < 1 \Rightarrow x-1 < 0 \Rightarrow |x-1| = -(x-1)$. Mosbarazimi shndërrohet në trajtën

$$-\frac{(x-1)}{x-1} < 1 \Leftrightarrow -1 < 1, \text{ që paraqet pohim të saktë.}$$

D.m.th. çdo $x \in (-\infty, 1)$ është zgjidhje e mosbarazimit.

$$f) \frac{3x}{x+3} < 3 \Leftrightarrow \frac{3x}{x+3} - 3 < 0 \Leftrightarrow \frac{3x-3x-9}{x+3} < 0 \Leftrightarrow \frac{-9}{x+3} < 0.$$

Meqë numëruesi është negativ, atëherë që thyesa të jetë negative duhet që $x+3 > 0 \Rightarrow x > -3$.

Detyra 12. Të zgjidhen mosbarazimet e dyfishta:

$$\begin{array}{lll} a) 1 < \frac{x-1}{x-3} < 4; & b) -2 < \frac{x+1}{2x-3} < 2; & c) 0 \leq \frac{x-1}{4-x} \leq 3. \end{array}$$

Zgjidhja.

a) Kemi mosbarazimet:

$$\begin{cases} \frac{x-1}{x-3} > 1 \\ \frac{x-1}{x-3} < 4 \end{cases} \sim \begin{cases} \frac{x-1}{x-3} - 1 > 0 \\ \frac{x-1}{x-3} - 4 < 0 \end{cases} \sim \begin{cases} \frac{x-1-x+3}{x-3} > 0 \\ \frac{x-1-4x+12}{x-3} < 0 \end{cases} \square \begin{cases} \frac{2}{x-3} > 0 \\ \frac{-3x+11}{x-3} < 0 \end{cases} \quad (1)$$

Zgjidhja e mosbarazimit (1) është $x-3 > 0 \Rightarrow x > 3$.

Mosbarazimi (2) është ekuivalent me mosbarazimet:

$$\begin{aligned}
 & (-3x+11 > 0 \wedge x < 3) \vee (-3x+11 < 0 \wedge x-3 > 0) \Leftrightarrow (3x < 11 \wedge x < 3) \vee (3x > 11 \wedge x > 3) \\
 & \Leftrightarrow \left(x < \frac{11}{3} \wedge x < 3\right) \vee \left(x > \frac{11}{3} \wedge x > 3\right) \Leftrightarrow x < 3 \vee x > \frac{11}{3}. \text{ Pra } x \in (-\infty, 3) \cup \left(\frac{11}{3}, +\infty\right).
 \end{aligned}$$

Në një grafik të përbashkët paraqesim bashkësitë e zgjidhjeve të mosbarazimeve (1) dhe (2).

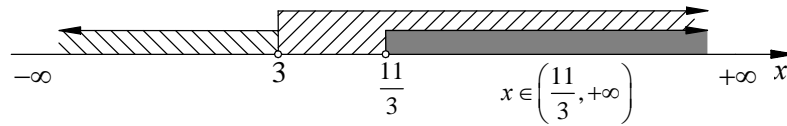

Figura 1

Nga figura vërejmë se $x \in \left(\frac{11}{3}, +\infty\right)$ (Zgjidhja paraqet prerjen e bashkësive të zgjidhjeve të mosbarazimeve (1), (2)).

b) Kemi mosbarazimet:

$$\begin{cases} \frac{x+1}{2x-3} > -2 \\ \frac{x+1}{2x-3} < 2 \end{cases} \sim \begin{cases} \frac{x+1}{2x-3} + 2 > 0 \\ \frac{x+1}{2x-3} - 2 < 0 \end{cases} \sim \begin{cases} \frac{x+1+4x-6}{2x-3} > 0 \\ \frac{x+1-4x+6}{2x-3} < 0 \end{cases} \sim \begin{cases} \frac{5x-5}{2x-3} > 0 \\ \frac{-3x+7}{2x-3} < 0 \end{cases} \begin{matrix} | : 5 \\ \sim \end{matrix} \begin{cases} \frac{x-1}{2x-3} > 0 \\ \frac{7-3x}{2x-3} < 0 \end{cases} \quad (1)$$

Pasi të zgjidhet mosbarazimi (1) merret $x \in (-\infty, 1) \cup \left(\frac{3}{2}, +\infty\right)$.

Pasi të zgjidhet mosbarazimi (2) merret $x \in \left(-\infty, \frac{3}{2}\right) \cup \left(\frac{7}{3}, +\infty\right)$.

Bashkësitë e zgjidhjeve i paraqesim në një grafik të përbashkët, dhe caktojmë prerjen e tyre, që paraqet bashkësinë e zgjidhjeve. Merret:

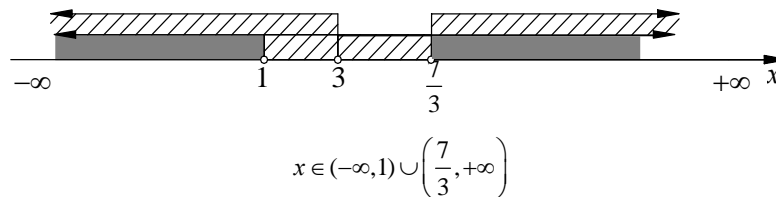

Figura 2

Përfundojmë se $x \in (-\infty, 1) \cup \left(\frac{7}{3}, +\infty\right)$.

c) **Udhëzim.** Mosbarazimi është ekuivalent me mosbarazimet
$$\begin{cases} \frac{x-1}{4-x} \geq 0 \\ \frac{4x-13}{4-x} \leq 0 \end{cases}$$

Zgjidhja e mosbarazimit është $x \in \left[1, \frac{13}{4}\right]$.

Detyra 13.
$$\frac{x}{2x^2-x-1} - \frac{5}{2x+1} = \frac{4x-5}{x^2-1}$$

Zgjidhja.

Edhe këtu barazimi është i mundur nëse $2x^2-x-1 \neq 0 \wedge 2x+1 \neq 0 \wedge x^2-1 \neq 0$

Nga $2x^2-x-1=0$ merret $x_{1/2} = \frac{1 \pm \sqrt{1-4 \cdot 2(-1)}}{2 \cdot 2} = \frac{1 \pm \sqrt{1+8}}{4} = \frac{1 \pm \sqrt{9}}{4}$.

$$\text{D.m.th. } x_{1/2} \neq \frac{1 \pm 3}{4} \Rightarrow x_1 \neq 1 \wedge x_2 \neq -\frac{1}{2}$$

$$\text{Nga } 2x+1 \neq 0 \wedge x^2-1 \neq 0 \text{ merret } x_3 \neq -\frac{1}{2}, x^2-1 \neq 0 \Leftrightarrow x_{4/5} \neq \pm 1.$$

Bashkësia e zgjidhjeve të barazimit të dhënë kërkohet në $R \setminus \left\{-1, -\frac{1}{2}, 1\right\}$.

$$\text{Meqë } 2x^2-x-1=2\left(x^2-\frac{x}{2}-\frac{1}{2}\right)=2(x-1)\left(x+\frac{1}{2}\right) \text{ merret}$$

$$\frac{x}{2x^2-x-1}-\frac{5}{2x+1}=\frac{4x-5}{x^2-1} \Leftrightarrow \frac{x}{2(x-1)\left(x+\frac{1}{2}\right)}-\frac{5}{2\left(x+\frac{1}{2}\right)}=\frac{4x-5}{(x-1)(x+1)}$$

$$\Leftrightarrow \frac{x}{(x-1)(2x+1)}-\frac{5}{2x+1}=\frac{4x-5}{(x-1)(x+1)} \cdot (x-1)(x+1)(2x+1) \Leftrightarrow x(x+1)-5(x-1)(x+1)=(4x-5)(2x+1)$$

$$\Leftrightarrow x^2+x-5(x^2-1)=8x^2+4x-10x-5 \Leftrightarrow x^2+x-5x^2+5=8x^2-6x-5 \Leftrightarrow -12x^2+7x+10=0$$

$$\Leftrightarrow x_{1/2}=\frac{-7 \pm \sqrt{7^2-4 \cdot (-12) \cdot 10}}{2 \cdot (-12)}=\frac{-7 \pm \sqrt{49+480}}{-24} \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow x_{1/2}=\frac{-7 \pm \sqrt{529}}{-24}=\frac{-7 \pm 23}{-24} \Leftrightarrow x_1=\frac{-7+23}{-24}=\frac{16}{-24}=-\frac{2}{3} \Leftrightarrow x_2=\frac{-30}{-24}=\frac{5}{4}.$$

Detyra 14. $x^2+|x+3|+|x-3|=4.5|x|+6$.

Zgjidhja.

Së pari shikojmë se si zbërthehen vlerat absolute:

$$|x+3|=\begin{cases} x+3, & x+3 \geq 0, x \geq -3 \\ -(x+3), & x < -3 \end{cases}; |x-3|=\begin{cases} x-3, & x \geq 3 \\ -(x-3), & x < 3 \end{cases}; |x|=\begin{cases} x, & x \geq 0 \\ -x, & x < 0 \end{cases}.$$

Në këtë rast bashkësia e numrave realë R ndahet në këto intervale:

$$x \in (-\infty, -3) \vee (-3, 0) \vee (0, 3) \vee (3, +\infty)$$

I) Për $x \in (-\infty, -3) \Rightarrow |x+3|=-(x+3)$, $|x-3|=-(x-3)$ dhe $|x|=-x$ barazimi ka trajtën:

$$x^2-(x+3)-(x-3)=4.5(-x)+6 \Leftrightarrow x^2-x-3-x+3=\frac{45}{10}(-x)+6 \Leftrightarrow x^2-2x=-\frac{9}{2}x+6 \cdot 2$$

$$\Leftrightarrow 2x^2-4x=-9x+12 \Rightarrow 2x^2-4x+9x-12=0 \Leftrightarrow 2x^2+5x-12=0 \Rightarrow x_{1/2}=\frac{-5 \pm \sqrt{25+4 \cdot 2 \cdot 12}}{2 \cdot 2}$$

$$\Leftrightarrow x_{1/2}=\frac{-5 \pm \sqrt{25+96}}{4}=\frac{-5 \pm \sqrt{121}}{4}=\frac{-5 \pm 11}{4} \Rightarrow x_1=\frac{-5+11}{4}=\frac{6}{4}=\frac{3}{2}, x_2=\frac{-5-11}{4}=\frac{-16}{4}=-4.$$

Meqë $x_1=\frac{3}{2} \notin (-\infty, -3)$ mbetet se zgjidhja e vetme në këtë rast është $x_2=-4$.

II) Për $x \in (-3, 0)$ merret: $|x+3|=(x+3)$, $|x-3|=-(x-3)$, $|x|=-x$.

$$x^2+x+3-(x-3)=\frac{9}{2}(-x)+6 \Leftrightarrow x^2+x+3-x+3=-\frac{9}{2}x+6 \cdot 2 \Leftrightarrow 2(x^2+6)=-9x+12 \Leftrightarrow 2x^2+12+9x-12=0$$

$$\Leftrightarrow 2x^2+9x=0 \Leftrightarrow x(2x+9)=0 \Leftrightarrow x_1=0 \vee 2x+9=0 \Rightarrow x_1=0 \vee x_2=-\frac{9}{2}.$$

Pasi $x_1=0 \in (-3, 0]$, $x_2=-\frac{9}{2} \notin (-3, 0]$ përfundojmë se x_1 është zgjidhje e barazimit.

III) Për $x \in (0, 3)$ merret: $|x+3|=x+3$, $|x-3|=-(x-3)$, $|x|=x$

$$x^2+x+3-(x-3)=\frac{9}{2}x+6 \Leftrightarrow x^2+x+3-x+3=\frac{9}{2}x+6 \Rightarrow x^2+6=\frac{9}{2}x+6 \cdot 2$$

$$\Leftrightarrow 2x^2 - 9x = 0 \Rightarrow x(2x - 9) = 0 \Leftrightarrow x_1 = 0 \vee x_2 = \frac{9}{2}.$$

Edhe këtu $x_1 = 0 \in [0, 3)$, d.m.th. se x_1 është zgjidhje e barazimit.

IV) Nëse $x \in (3, +\infty)$, atëherë kemi: $|x+3| = x+3$, $|x-3| = x-3$, $|x| = x$.

$$x^2 + x + 3 + x - 3 = \frac{9}{2}x + 6 \Leftrightarrow x^2 + 2x = \frac{9}{2}x + 6 \cdot 2 \Leftrightarrow 2x^2 + 4x = 9x + 12 \Leftrightarrow 2x^2 - 5x - 12 = 0$$

$$x_{1/2} = \frac{5 \pm \sqrt{25 + 4 \cdot 2 \cdot 12}}{2 \cdot 2}, \quad x_{1/2} = \frac{5 \pm \sqrt{25 + 96}}{4} = \frac{5 \pm \sqrt{121}}{4} = \frac{5 \pm 11}{4}, \quad x_1 = \frac{5 + 11}{4} = 4, \quad x_2 = \frac{5 - 11}{4} = \frac{-6}{4} = -\frac{3}{2}$$

Meqë $x_1 = 4 \in (3, +\infty)$ përfundojmë se x_1 paraqet zgjidhje të barazimit kurse x_2 nuk është zgjidhje e barazimit.

Zgjidhjet e barazimit të fillimit janë $B(E) = \{-4, 0, 4\}$.

Detyra 15. Të caktohet natyra e zgjidhjeve të barazimeve, në varësi të parametrin m .

$$(m-2)x^2 - (m+1)x + m + 1 = 0.$$

Zgjidhja.

a) $(m-2)x^2 - (m+1)x + m + 1 = 0$. Në këtë rast $a = m-2$, $b = -(m+1)$, $c = m+1$.

Varësisht nga dallori $D = b^2 - 4ac$ dallojmë këto raste:

I) Nëse $D = 0$ barazimi ka zgjidhje reale të dyfishtë.

$$D = b^2 - 4ac = (-(m+1))^2 - 4(m-2)(m+1) = 0 \Leftrightarrow m^2 + 2m + 1 - 4(m^2 - m - 2) = 0$$

$$\Leftrightarrow m^2 + 2m + 1 - 4m^2 + 4m + 8 = 0 \Leftrightarrow -3m^2 + 6m + 9 = 0 \Leftrightarrow -3(m^2 - 2m - 3) = 0.$$

$$m_{1/2} = \frac{2 \pm \sqrt{4 + 12}}{2} = \frac{2 \pm \sqrt{16}}{2} = \frac{2 \pm 4}{2}, \quad m_1 = \frac{2 + 4}{2} = 3, \quad m_2 = \frac{2 - 4}{2} = \frac{-2}{2} = -1.$$

II) Nëse $D > 0$, barazimi ka dy zgjidhje reale të ndryshme mes veti, kjo d.m.th. për

$$-3m^2 + 6m + 9 > 0 \Leftrightarrow 3(m^2 - 2m - 3) < 0 \Leftrightarrow 3(m-3)(m+1) < 0$$

m	$-\infty$	-1	-3	$+\infty$
$m+1$	-	+		+
$m-3$	-	-		+
$(m-3)(m+1)$	+	-		+

d.m.th. për $m \in (-1, 3)$ barazimi ka rrënjë të ndryshme reale.

III) Nëse $D < 0$, barazimi ka rrënjë komplekse të konjuguara.

$$\text{d.m.th. për } -3m^2 + 6m + 9 < 0 \Leftrightarrow -3(m^2 - 2m - 3) < 0 \Leftrightarrow m^2 - 2m - 3 > 0.$$

Nga tabela vërejmë se mosbarazimi vlen për $m \in (-\infty, -1) \cup (3, +\infty)$.

Detyra 16. Caktoni vlerat e parametrin m ashtu që të plotësohet relacioni

$$-6 < \frac{2x^2 + mx - 4}{x^2 - x + 1} < 4, \quad \forall x \in \mathbb{R}.$$

Zgjidhja.

Nga këto relacione marrim se

$$\begin{cases} \frac{2x^2 + mx - 4}{x^2 - x + 1} - 4 < 0 \\ \frac{2x^2 + mx - 4}{x^2 - x + 1} + 6 > 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} \frac{2x^2 + mx - 4 - 4(x^2 - x + 1)}{x^2 - x + 1} < 0 \\ \frac{2x^2 + mx - 4 + 6(x^2 - x + 1)}{x^2 - x + 1} > 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} \frac{-2x^2 + (m+4)x - 8}{x^2 - 2x \cdot \frac{1}{2} + \left(\frac{1}{2}\right)^2 - \left(\frac{1}{2}\right)^2 + 1} < 0 \\ \frac{8x^2 + (m-6)x + 2}{\left(x - \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4}} > 0 \end{cases}$$

$$\Rightarrow \begin{cases} \frac{-2x^2 + (m+4)x - 8}{\left(x - \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4}} < 0 \\ \frac{8x^2 + (m-6)x + 2}{\left(x - \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4}} > 0 \end{cases}$$

Mosbarazimet e fundit vlejnë kur $-2x^2 + (m+4)x - 8 < 0$ dhe $8x^2 + (m-6)x + 2 > 0$

(sepse $\left(x - \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4} > 0, \forall x \in \mathbb{R}$).

Zgjidhim në vijim veçmas të dy jobarazimet:

$$-2x^2 + (m+4)x - 8 < 0$$

Kjo është e mundur atëherë dhe vetëm atëherë nëse $D = b^2 - 4ac < 0$, d.m.th

$$(m+4)^2 - 4(-2)(-8) < 0 \Leftrightarrow m^2 + 8m + 16 - 64 < 0 \Leftrightarrow m^2 + 8m - 48 < 0 \Leftrightarrow (m-4)(m+12) < 0$$

m	$-\infty$	-12	4	$+\infty$
$m+12$	-	+	+	
$m-4$	-	-	+	
$(m-4)(m+12)$	+	-	+	

Pra $m \in (-12, 4)$

(1)

Ndërsa nga relacioni i dytë kemi:

$$8x^2 + (m-6)x + 2 > 0 \Leftrightarrow D < 0 \Leftrightarrow (m-6)^2 - 4 \cdot 8 \cdot 2 < 0 \Leftrightarrow m^2 - 12m + 36 - 64 < 0 \Leftrightarrow m^2 - 12m - 28 < 0$$

$$\Leftrightarrow (m-14)(m+2) < 0$$

m	$-\infty$	-2	14	$+\infty$
$m+2$	-	+	+	
$m-14$	-	-	+	
$(m+2)(m-14)$	+	-	+	

Pra $m \in (-2, 14)$

(2)

Nga (1) dhe (2) merret prerja e tyre si zgjidhje finale dhe ajo është $m \in (-2, 4)$.

Detyra 17. Të zgjidhet barazimi bikuadratik

$$\frac{x^2 + x - 5}{x} + \frac{3x}{x^2 + x - 5} + 4 = 0$$

Zgjidhja.

$$\frac{x^2 + x - 5}{x} + 3 \frac{x}{x^2 + x - 5} + 4 = 0 \Leftrightarrow \frac{x^2 + x - 5}{x} + 3 \frac{1}{\frac{x^2 + x - 5}{x}} + 4 = 0.$$

Zëvendësojmë $\frac{x^2 + x - 5}{x} = t$. Merret

$$t + \frac{3}{t} + 4 = 0 \mid \cdot t \Leftrightarrow t^2 + 3 + 4t = 0 \Rightarrow t_{1/2} = \frac{-4 \pm \sqrt{16 - 4 \cdot 1 \cdot 3}}{2} = \frac{-4 \pm \sqrt{16 - 12}}{2} = \frac{-4 \pm 2}{2} \Rightarrow t_1 = \frac{-4 + 2}{2} = -1, t_2 = -3.$$

$$\text{Pra} \begin{cases} \frac{x^2 + x - 5}{x} = -1 \\ \frac{x^2 + x - 5}{x} = -3 \end{cases} \sim \begin{cases} x^2 + x - 5 = -x \\ x^2 + x - 5 = -3x \end{cases} \sim \begin{cases} x^2 + x - 5 + x = 0 \\ x^2 + x - 5 + 3x = 0 \end{cases} \sim \begin{cases} x^2 + 2x - 5 = 0 \\ x^2 + 4x - 5 = 0 \end{cases}$$

$$\text{prej nga merret } x_{1/2} = \frac{-2 \pm 2\sqrt{6}}{2} = -1 \pm 1\sqrt{6}, x_{3/4} = \frac{-4 \pm 6}{2} \Rightarrow x_3 = 1, x_4 = -5.$$

Të zgjidhen barazimet iracionale:

Detyra 18. $\sqrt{2x+14} - \sqrt{x-7} = \sqrt{x+5}$.

Zgjidhja.

$$\begin{cases} 2x+14 \geq 0 \\ x-7 \geq 0 \\ x+5 \geq 0 \end{cases} \sim \begin{cases} 2x \geq -14 \\ x \geq 7 \\ x \geq -5 \end{cases} \sim \begin{cases} 2x+14 - 2(\sqrt{2x+14})(\sqrt{x-7}) + x - 7 = x+5 \\ \sqrt{2x+14} - \sqrt{x-7} = \sqrt{x+5} \end{cases}$$

$$\sim \begin{cases} x \in [7, +\infty) \\ 3x+7 - 2\sqrt{2x+14}\sqrt{x-7} = x+5 \end{cases} \sim \begin{cases} x \in [7, +\infty) \\ 2x+2 = 2\sqrt{2x+14}\sqrt{x-7} \mid : 2 \end{cases} \sim \begin{cases} x \geq 7 \\ x+1 = \sqrt{2x+14}\sqrt{x-7} \end{cases}$$

$$\sim \begin{cases} x \geq 7 \\ (x^2 + 2x + 1) = (2x^2 - 14x + 14x - 98) \end{cases} \sim \begin{cases} x \geq 7 \\ x^2 + 2x + 1 = 2x^2 - 98 \end{cases} \sim \begin{cases} x \geq 7 \\ -x^2 + 2x + 1 + 98 = 0 \end{cases} \sim \begin{cases} x \geq 7 \\ -x^2 + 2x + 99 = 0 \end{cases}$$

$$\sim \begin{cases} x \geq 0 \\ x_{1/2} = \frac{-2 \pm \sqrt{4 + 4 \cdot 99}}{-2} = \frac{-2 \pm \sqrt{4 + 396}}{-2} = \frac{-2 \pm 20}{-2} \end{cases} \sim \begin{cases} x \geq 7 \\ x_1 = \frac{-2 + 20}{-2} = \frac{18}{-2} = -9, x_2 = \frac{-2 - 20}{-2} = 11 \end{cases}$$

nga kjo shihet se zgjidhje e barazimit të fillimit është vlera $x=11$.

Detyra 19. $\sqrt{\frac{2x+2}{x+2}} - \sqrt{\frac{x+2}{2x+2}} = \frac{7}{12}$.

Zgjidhja.

Zëvendësojmë $\sqrt{\frac{2x+2}{x+2}} = t \Rightarrow \sqrt{\frac{x+2}{2x+2}} = \frac{1}{t}$. Merret:

$$t - \frac{1}{t} = \frac{7}{12} \mid \cdot 12t \Leftrightarrow 12t^2 - 12 = 7t \Leftrightarrow 12t^2 - 7t - 12 = 0 \Rightarrow t_{1/2} = \frac{7 \pm \sqrt{(-7)^2 - 4 \cdot 12 \cdot (-12)}}{2 \cdot 12}$$

$$t_{1/2} = \frac{7 \pm \sqrt{49 + 4 \cdot 144}}{24} = \frac{7 \pm \sqrt{49 + 576}}{24} = \frac{7 \pm \sqrt{625}}{24} = \frac{7 \pm 25}{24} \Rightarrow t_1 = \frac{7 + 25}{24} = \frac{4}{3}, t_2 = -\frac{3}{4}.$$

$$\text{Atëherë} \begin{cases} \sqrt{\frac{2x+2}{x+2}} = \frac{4}{3} \\ \sqrt{\frac{2x+2}{x+2}} = -\frac{3}{4} \end{cases}$$

Barazimi i dytë nuk ka zgjidhje.

Zgjidhja e barazimit të parë është

$$\frac{2x+2}{x+2} = \frac{16}{9} \Leftrightarrow 9(2x+2) = 16(x+2) \Leftrightarrow 18x+18 = 16x+32 \Leftrightarrow 18x-16x+18-32=0 \Leftrightarrow 2x=14 \Rightarrow x=7..$$

Dhe pasi të provojmë këtë zgjidhje, përfundojmë se kjo është zgjidhje e barazimit të fillimit.

Të zgjidhen barazimet eksponenciale dhe logaritmike:

Detyra 20. $5^{\frac{2x+2}{5}} - 4^{\frac{2x-5}{3}} = 5^{\frac{2x-3}{5}} + 4^{\frac{2x-2}{3}}$.

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} 5^{\frac{2x}{5}} \cdot 5^{\frac{2}{5}} - 4^{\frac{2x}{3}} \cdot 4^{\frac{-5}{3}} &= 5^{\frac{2x}{5}} \cdot 5^{\frac{-3}{5}} + 4^{\frac{2x}{3}} \cdot 4^{\frac{-2}{3}} \Leftrightarrow 5^{\frac{2x}{5}} \cdot 5^{\frac{2}{5}} - 5^{\frac{2x}{5}} \cdot 5^{\frac{-3}{5}} = 4^{\frac{2x}{3}} \cdot 4^{\frac{-2}{3}} + 4^{\frac{2x}{3}} \cdot 4^{\frac{-5}{3}} \\ \Leftrightarrow 5^{\frac{2x}{5}} \left(5^{\frac{2}{5}} - 5^{\frac{-3}{5}} \right) &= 4^{\frac{2x}{3}} \left(4^{\frac{-2}{3}} + 4^{\frac{-5}{3}} \right) \Leftrightarrow 5^{\frac{2x}{5}} \left(\sqrt[5]{5^2} - \frac{1}{\sqrt[5]{5^3}} \right) = 4^{\frac{2x}{3}} \left(\frac{1}{\sqrt[3]{4^2}} + \frac{1}{\sqrt[3]{4^5}} \right) \\ \Leftrightarrow 5^{\frac{2x}{5}} \frac{\sqrt[5]{5^2} \sqrt[5]{5^3} - 1}{\sqrt[5]{5^3}} &= 4^{\frac{2x}{3}} \frac{\sqrt[3]{4^3} + 1}{\sqrt[3]{4^5}} \Leftrightarrow 5^{\frac{2x}{5}} \frac{\sqrt[5]{5^5} - 1}{\sqrt[5]{5^3}} = 4^{\frac{2x}{3}} \frac{4+1}{\sqrt[3]{4^5}} \Leftrightarrow 5^{\frac{2x}{5}} \frac{5-1}{\sqrt[5]{5^3}} = 4^{\frac{2x}{3}} \frac{5}{\sqrt[3]{4^5}} \\ \Leftrightarrow 5^{\frac{2x}{5}} \frac{4}{\sqrt[5]{5^3}} &= 4^{\frac{2x}{3}} \frac{5}{\sqrt[3]{4^5}} \left| \cdot \frac{1}{4 \cdot 5} \right. \Leftrightarrow 5^{\frac{2x}{5}} \frac{1}{5^{\frac{3}{5}} \cdot 5} = 4^{\frac{2x}{3}} \frac{1}{4^{\frac{5}{3}} \cdot 4} \Leftrightarrow 5^{\frac{2x}{5} \left(\frac{3}{5} + 1 \right)} = 4^{\frac{2x}{3} \left(\frac{5}{3} + 1 \right)} \Leftrightarrow 5^{\frac{2x \cdot 8}{5}} = 4^{\frac{2x \cdot 8}{3}} \\ \Leftrightarrow 5^{\frac{2x-8}{5}} &= 4^{\frac{2x-8}{3}} \Leftrightarrow (\sqrt[5]{5})^{2x-8} = (\sqrt[3]{4})^{2x-8} \Leftrightarrow 2x-8=0 \Rightarrow x=4. \end{aligned}$$

Detyra 21. $(x^2 - x - 1)^{x^2-1} = 1$.

Zgjidhja.

Dallojmë këto raste:

- 1) $x^2 - x - 1 = 1 \Leftrightarrow x^2 - x - 2 = 0 \Leftrightarrow x_{1/2} = \frac{1 \pm \sqrt{1+8}}{2} = \frac{1 \pm 3}{2} \Leftrightarrow x_1 = 2$ dhe $x_2 = -1$. Nëse provojmë zgjidhjet e tilla shihet se $x_1 = 2$ e plotëson barazimin.
- 2) $x^2 - x - 1 = -1 \Rightarrow x^2 - x = 0 \Rightarrow x(x-1) = 0 \Leftrightarrow x = 0 \vee x = 1$. Provohet se $x = 1$ është zgjidhje.
- 3) Nëse $x^2 - x - 1 = 0$, në këtë rast nuk kemi zgjidhje.
- 4) Nëse $x^2 - x - 1 > 0$ dhe $x^2 - x - 1 \neq 1$ merret:
 $(x^2 - x - 1)^{x^2-1} = 1 \Leftrightarrow (x^2 - x - 1)^{x^2-1} = (x^2 - x - 1)^0 \Leftrightarrow x^2 - 1 = 0 \Rightarrow x = \pm 1$ merret $x = -1$.
Përfundimisht zgjidhjet janë: $x_1 = -1$, $x_2 = 1$ dhe $x_3 = 2$.

Detyra 22. $1 + \log_x \frac{4-x}{10} = (\log x^2 - 1) \log_x 10$.

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} 1 + \log_x (4-x) - \log_x 10 &= (\log x^2 - 1) \log_x 10 \Leftrightarrow \log_{10} x \left(1 + \log_x \frac{(4-x)}{10} \right) = 2 \log x - 1 \\ \Leftrightarrow \log_{10} x + \log_{10} x \cdot \log_x \frac{4-x}{10} &= 2 \log x - 1 \Leftrightarrow \\ \Leftrightarrow \log x + \log x \frac{\log_{10} \frac{4-x}{10}}{\log_{10} x} &= 2 \log x - 1 \Leftrightarrow \log x + \log \frac{4-x}{10} = 2 \log x - 1 \Leftrightarrow \log x \cdot \frac{4-x}{10} = \log x^2 - \log 10 \\ \Leftrightarrow \log x \cdot \frac{4-x}{10} &= \log \frac{x^2}{10} \Leftrightarrow x \frac{4-x}{10} = \frac{x^2}{10} \Leftrightarrow x(4-x) = x^2 \Leftrightarrow 4x - x^2 = x^2 \Leftrightarrow x = 0 \vee x = 2. \end{aligned}$$

Meqë $x > 0$ (nga kushtet e fillimit) përfundojmë se $x = 2$ është zgjidhja e kërkuar.

Të zgjidhen mosbarazimet eksponenciale dhe logaritmike:

Detyra 23. $\log_{\frac{1}{2}} (5 + 4x - x^2) > -3$

Zgjidhja.

$$\log_{\frac{1}{2}} (5 + 4x - x^2) > -3 \Leftrightarrow \log_{\frac{1}{2}} (5 + 4x - x^2) > \log_{\frac{1}{2}} \left(\frac{1}{2} \right)^{-3} \Leftrightarrow \begin{cases} 5 + 4x - x^2 < \left(\frac{1}{2} \right)^{-3} \\ 5 + 4x - x^2 > 0 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} 5 + 4x - x^2 > 8 \\ 5 + 4x - x^2 < 8 \end{cases}$$

$$\Leftrightarrow \begin{cases} 5+4x-x^2 > 0 \\ -x^2+4x+5-8 < 0 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} -x^2+4x+5 > 0 \\ -x^2+4x-3 < 0 \end{cases}$$

Duke zgjidhur barazimin $-x^2+4x+5=0$ merret $x_{1/2} = \frac{-4 \pm \sqrt{16-4(-1)5}}{-2} = \frac{-4 \pm 6}{-2} \Rightarrow x_1 = -1, x_2 = 5$.

Duke zgjidhur barazimin $-x^2+4x-3=0$ merret $x_{3/4} = \frac{-4 \pm \sqrt{16-4(-1)(-3)}}{2(-1)} = \frac{-4 \pm \sqrt{16-12}}{-2} = \frac{-4 \pm 2}{-2}$

$$\Rightarrow x_3 = 1, x_4 = 3.$$

Zgjidhja e mosbarazimit $-x^2+4x+5 > 0$, është $x \in (-1, 5)$, kurse zgjidhja e mosbarazimit $-x^2+4x-3 < 0$ është $x \in (-\infty, 1) \cup (3, +\infty)$.

Zgjidhja e mosbarazimit të fillimit që merret si prerje e tyre, është $x \in (-1, 1) \cup (3, 5)$.

Detyra 24 $\log_x(x-1) \geq 2$.

Zgjidhja.

Dallojmë dy raste themelore:

I) Nëse baza > 1 ;   II) Nëse baza është mes 0 e 1.

I) Nëse $x > 1$, atëherë

$$\log_x(x-1) \geq 2 \Leftrightarrow \log_x(x-1) \geq \log_x x^2 \Leftrightarrow (x-1) \geq x^2$$

si dhe kushti ndikues $x-1 > 0$.

$$\text{Pra kemi } \begin{cases} x-1 > 0 \\ x-1 \geq x^2 \end{cases} \sim \begin{cases} x > 1 \\ x^2 - x + 1 \geq 0 \end{cases} \sim \begin{cases} x > 1 \\ x^2 - 2\frac{1}{2}x + \frac{1}{4} - \frac{1}{4} + 1 \leq 0 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x > 1 \\ \left(x - \frac{1}{2}\right)^2 + \frac{3}{4} \leq 0 \end{cases}$$

Gjë që nuk është e mundur.

II) Nëse $0 < x < 1 \Rightarrow \log_x(x-1) \geq 2 \Leftrightarrow \log_x(x-1) \geq \log_x x^2 \Leftrightarrow x-1 < x^2 \Leftrightarrow x^2 - x + 1 > 0$ mosbarazim ky që vlen për çdo $x \in \mathbb{R}$, përkatësisht $x \in (0, 1)$

Mirëpo kushtet e përkufizimit të funksionit $\log_x(x-1)$, na japin se kjo vlen vetëm për $x-1 > 0 \Rightarrow x > 1$.

Përfundojmë se mosbarazimi nuk ka zgjidhje.

4. Paraqitja grafike e funksioneve lineare, kuadratike, eksponentiale dhe logaritmike

Të paraqiten grafikisht funksionet:

Detyra 25. $y = -2x + 3$.

Zgjidhja.

Caktojmë dy pika të drejtëzës (figura 3).

x	0	1
$y = -2x + 3$	3	1

Merret $A(0, 3)$, $B(1, 1)$

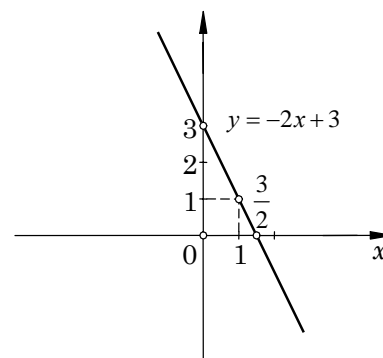

Figura 3

Detyra 26. a) $y = x - 1 + \frac{x(x^2 - 4)}{|x^2 - 4|}$;   b) $y = \frac{|x-1| + |x+1|}{2}$;   c) $y = x - |x| + \frac{x-2}{|x-2|}$.

Zgjidhja.

a) Funkcionin e dhënë e paraqesim në trajtën:

$$y = x - 1 + \frac{x(x-2)(x+2)}{|x-2||x+2|}.$$

Vërejmë se funksioni nuk është i përkufizuar në pikat $x = \pm 2$.

Tani funksionin e shqyrtojmë në rastet 1) $x \in (-\infty, -2)$; 2) $x \in (-2, 2)$; 3) $x \in (2, +\infty)$.

1) Nëse $x \in (-\infty, -2)$ atëherë $x-2 < 0 \Rightarrow |x-2| = -(x-2)$, $x+2 < 0 \Rightarrow |x+2| = -(x+2)$.

$$\text{Pra } y = x - 1 + \frac{x(x-2)(x+2)}{(-(x-2))(-(x+2))} = x - 1 + x = 2x - 1.$$

2) Nëse $x \in (-2, 2)$; atëherë $x-2 < 0 \Rightarrow |x-2| = -(x-2)$, $x+2 > 0 \Rightarrow |x+2| = x+2$.

$$\text{D.m.th. } y = x - 1 + \frac{x(x-2)(x+2)}{(-(x-2))(x+2)} = x - 1 - x = -1.$$

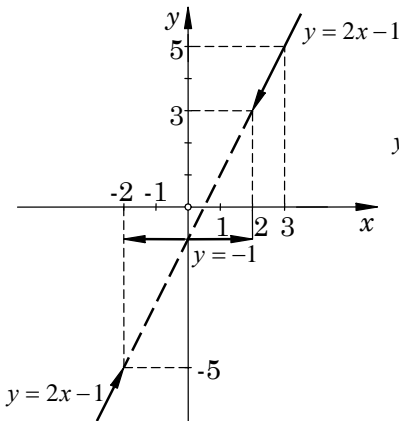
3) Nëse $x \in (2, +\infty)$ $x-2 > 0 \Rightarrow |x-2| = x-2$; $x+2 > 0 \Rightarrow |x+2| = x+2$.

$$\text{D.m.th. } y = x - 1 + \frac{x(x-2)(x+2)}{(x-2)(x+2)} \Rightarrow y = x - 1 + x \Rightarrow y = 2x - 1.$$

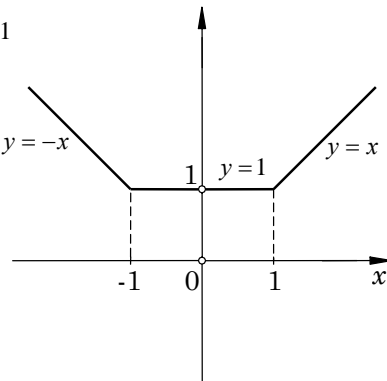
Paraqesim grafikisht funksionin $y = \begin{cases} 2x-1, & x \in (-\infty, -2) \cup (2, +\infty) \\ -1, & x \in (-2, 2) \end{cases}$ (figura 4)

$$b) y = \begin{cases} -x, & x \in (-\infty, -1] \\ 1, & x \in [-1, 1] \\ x, & x \in (1, +\infty) \end{cases} \quad (\text{figura 5})$$

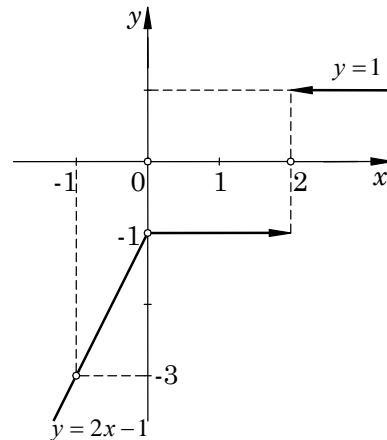
$$c) y = \begin{cases} -2x-1, & x \in (-\infty, 0] \\ -1, & x \in (0, 2) \\ 1, & x \in (2, +\infty) \end{cases} \quad (\text{figura 6})$$

Figura 4

Figura 5

Figura 6

Detyra 27. a) $y = x^2 - 3|x|$;   b) $y = x^2 + 2|x|$;   c) $y = |x^2 - x| + x$.

Zgjidhja.

a) Për $x \geq 0$, $|x| = x$ prandaj $y = x^2 - 3x$. Për $x < 0$, $|x| = -x$ prandaj $y = x^2 + 3x$.

$$\text{D.m.th. } y = \begin{cases} x^2 - 3x, & x \geq 0 \\ x^2 + 3x, & x < 0 \end{cases}$$

Le të paraqesim së pari grafikun $y = x^2 - 3x$, $x \geq 0$.

Zerot e grafikut janë: $x=0$; $x=3$; $K\left(\frac{3}{2}, -\frac{9}{4}\right)$ (figura 7).

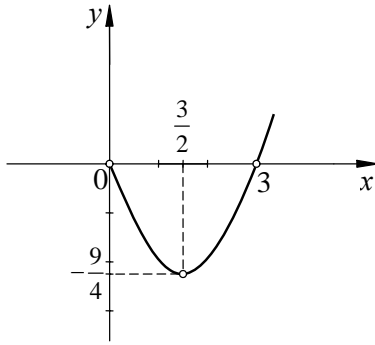

Figura 7

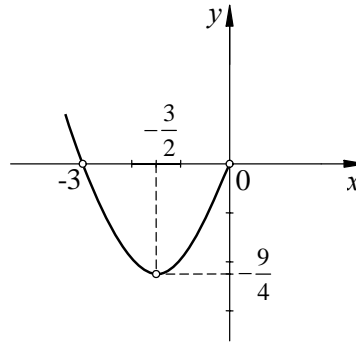

Figura 8

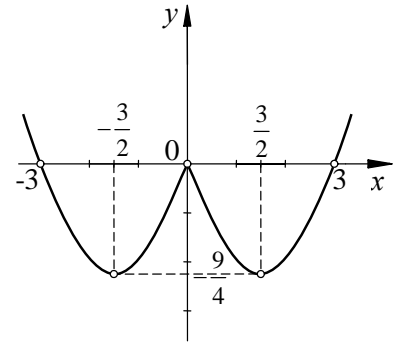

Figura 9

Paraqesim në vijim funksionin $y = x^3 + 3x$; $x < 0$.

Zerot e funksionit $x=0$; $x=-3$ (por $x < 0$ d.m.th. kemi vetëm $x=-3$, $K\left(-\frac{3}{2}, -\frac{9}{4}\right)$ (figura 8).

Duke kombinuar grafikët e funksioneve (figura 7, 8) merret grafiku i funksionit (figura 9).

b) **Udhëzim.** Për $x \geq 0$; $|x|=x$; $y = x^2 + 2x$. Për $x < 0$; $|x|=-x$; $y = x^2 - 2x$. Pra $y = \begin{cases} x^2 + 2x, & x \geq 0 \\ x^2 - 2x, & x < 0 \end{cases}$ (fig.10)

c) Funksionin e dhënë e paraqesim në trajtën

$$y = |x^2 - x| + x = |x(x-1)| + x = |x||x-1| + x.$$

Dallojmë rastet: 1) $x \in (-\infty, 0]$; 2) $x \in (0, 1]$; 3) $x \in (0, +\infty)$.

1) Nëse $x \in (-\infty, 0]$; $|x|=-x$; $x-1 < 0 \Rightarrow |x-1| = -(x-1) = 1-x$. Merret $y = -x(1-x) + x = -x + x^2 + x = x^2$.

2) Nëse $x \in (0, 1]$; $|x|=x$; $x-1 < 0 \Rightarrow |x-1| = 1-x$. Merret $y = x(1-x) + x = -x^2 + 2x$.

3) Nëse $x \in (0, +\infty)$; $|x|=x$; $x-1 > 0 \Rightarrow |x-1| = x-1$. Merret $y = x(x-1) + x = x^2 - x + x = x^2$.

D.m.th. kemi funksionin $y = \begin{cases} x^2, & x \in (-\infty, 0] \cup [1, \infty) \\ -x^2 + 2x, & x \in (0, 1] \end{cases}$ (figura 11)

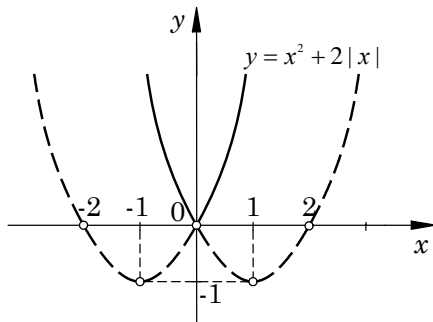

Figura 10.

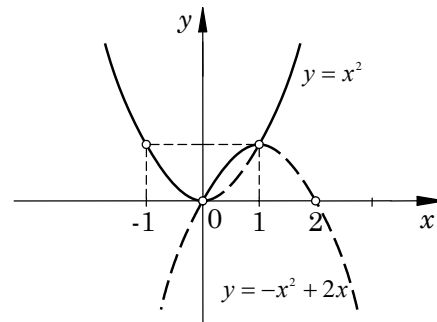

Figura 11.

Detyra 28. a) $y = 2^{\sqrt{x^2}}$;

b) $y = 2^{-\sqrt{x^2}}$;

e) $y = |2^x - 1|$;

d) $y = 2^{\frac{\sqrt{x^2}}{x}} - 2$;

e) $y = 3^{x-|x|}$;

f) $y = |2^{|x|} - 1|$.

Zgjidhja.

a) $y = 2^{\sqrt{x^2}} = 2^{|x|} = \begin{cases} 2^x, & x \geq 0 \\ 2^{-x}, & x < 0 \end{cases}$ (fig.12)

b) $y = 2^{-\sqrt{x^2}} = 2^{-|x|} = \begin{cases} 2^{-x}, & x \geq 0 \\ 2^x, & x < 0 \end{cases}$ (fig.13)

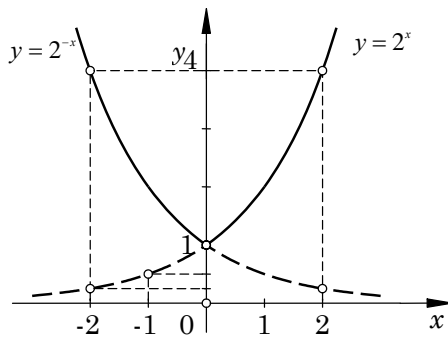

Figura 12

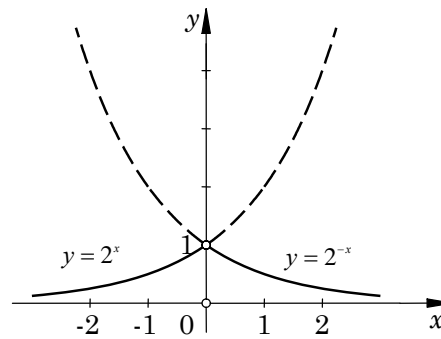

Figura 13

c) Së pari shprehjen $2^x - 1$ e barazojmë me zero dhe caktojmë x - in. Është e qartë se $2^x - 1 = 0 \Rightarrow 2^x = 2^0 \Rightarrow x = 0$.

D.m.th. detyrën duhet shqyrtuar sipas rasteve:

1) Nëse $x \in (-\infty, 0]$ atëherë $2^x - 1 \leq 0 \Rightarrow |2^x - 1| = -(2^x - 1) = 1 - 2^x$.

2) Nëse $x \in (0, +\infty)$ atëherë $2^x - 1 > 0 \Rightarrow |2^x - 1| = 2^x - 1$.

D.m.th. kemi funksionin (figura 14) $y = \begin{cases} 1 - 2^x, & x \leq 0 \\ 2^x - 1, & x > 0 \end{cases}$

d) $y = 2^{|x|} - 2 = \begin{cases} 2^x, & x > 0 \\ 2^{-x}, & x < 0 \end{cases} = \begin{cases} 2, & x > 0 \\ 2^{-1}, & x < 0 \end{cases}$ (Funksioni i dhënë nuk është i përkufizuar në pikën $x = 0$)

(figura 15)

Udhëzim.

e) Për $x \geq 0$; $|x| = x$, d.m.th. $y = 3^{x-x} = 3^0 = 1$. Për $x < 0$; $|x| = -x \Rightarrow y = 3^{2x} = 9^x$.

f) Dallojmë rastet 1) $x \geq 0$; 2) $x < 0$.

1) Nëse $x \geq 0$ atëherë $|x| = x$, prandaj $y = |2^x - 1|$. Për $x \geq 0$ edhe $2^x - 1 \geq 0$ prandaj $|2^x - 1| = 2^x - 1$.

Pra $y = 2^x - 1$.

2) Nëse $x < 0$; $|x| = -x$, prandaj $y = |2^{-x} - 1|$. Për $x < 0$; $2^{-x} - 1 > 0$ prandaj $|2^{-x} - 1| = 2^{-x} - 1$.

Pra $y = 2^{-x} - 1$.

D.m.th. $y = \begin{cases} 2^x - 1, & x \geq 0 \\ 2^{-x} - 1, & x < 0 \end{cases}$

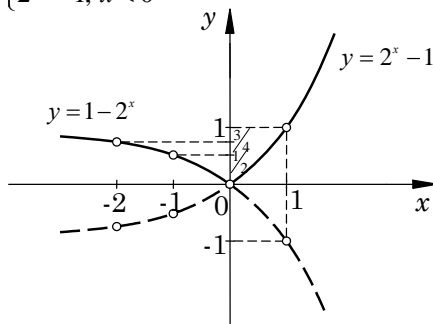

Figura 14

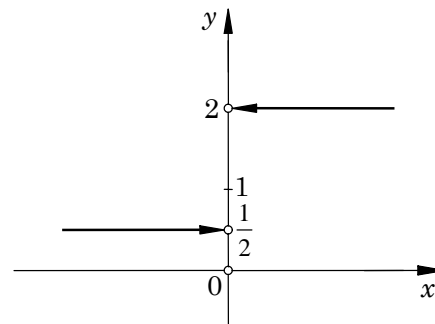

Figura 15

Detyra 29. a) $y = \log_2 x - 1$; b) $y = \log_{\frac{1}{3}} x + 1$; c) $y = \log_2(x + 1)$.

Zgjidhja.

a)

x	4	2	1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$
$y = \log_2 x - 1$	1	0	-1	-2	-3

b)

x	3	1	$\frac{1}{3}$
$y = \log_{\frac{1}{2}} x + 1$	0	1	2

c)

x	3	1	0	$-\frac{1}{2}$	$-\frac{3}{4}$
$y = \log_2(x+1)$	2	1	0	-1	-2

Grafikët e funksioneve janë paraqitur në figurat 16, 17, 18, përkatësisht

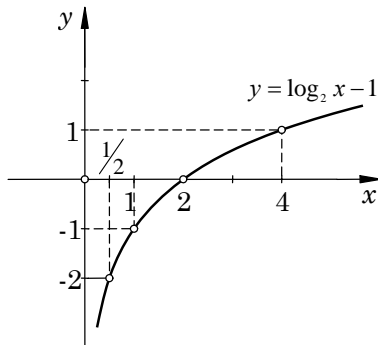

Figura 16

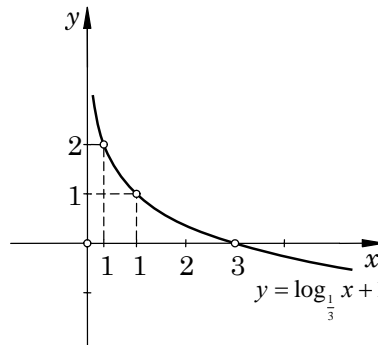

Figura 17

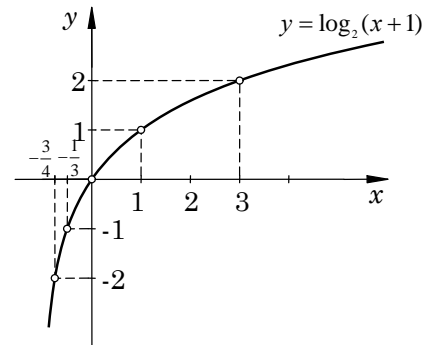

Figura 18

5. Trigonometria

Përkufizimi 1. Masa e një këndi θ e shprehur në radian jepet me formulën $\theta = \frac{l}{r}$ (radian) ku l është gjatësia e harkut rrethor që i përgjigjet këndit qendror dhe r është rrezja e rrethit. (shih figurën 19).

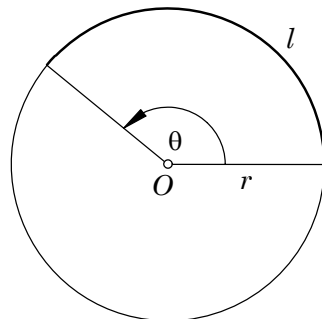

Figura 19

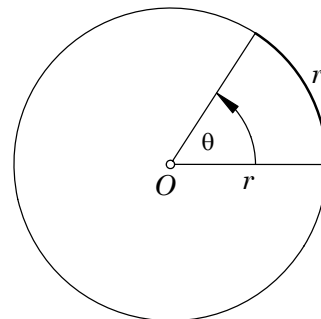

Figura 20

Le të shprehim këndin 360° në radian. Në këtë rast l është perimetri i rrethit, pra $l = 2 \cdot \pi \cdot r$, kështu $\theta = \frac{l}{r} = \frac{2 \cdot \pi \cdot r}{r} = 2\pi$. Pra $360^\circ = 2\pi$ radian, d.m.th. $180^\circ = \pi$ radian.

Shënimi 1. Shohim se për $l = r$ kemi këndin $\theta = 1$ radian, pra mund të themi:

Këndi me kulm në qendër të rrethit, gjatësia e harkut të të cilit është e barabartë me rrezën e rrethit është 1 radian (shih figurën 20).

Shënimi 2. Nga ajo që u tha më sipër tregohet lehtë se për të shndërruar këndin nga shkallët në radian, atë e shumëzojmë me $\frac{\pi}{180^\circ}$, pra $\varphi = \frac{\pi}{180^\circ} \cdot \alpha$ (α është këndi i dhënë i shprehur

Detyra 35. Të vërtetohet identiteti $\frac{\sin^3 \alpha - \cos^3 \alpha}{\sin \alpha - \cos \alpha} - \frac{\cos \alpha}{\sqrt{1 + \operatorname{ctg}^2 \alpha}} - 2\operatorname{tg} \alpha \cdot \operatorname{ctg} \alpha + 1 = 0$.

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} \frac{\sin^3 \alpha - \cos^3 \alpha}{\sin \alpha - \cos \alpha} - \frac{\cos \alpha}{\sqrt{1 + \operatorname{ctg}^2 \alpha}} - 2\operatorname{tg} \alpha \cdot \operatorname{ctg} \alpha + 1 &= \frac{(\sin \alpha - \cos \alpha)(\sin^2 \alpha + \sin \alpha \cdot \cos \alpha + \cos^2 \alpha)}{\sin \alpha - \cos \alpha} - \frac{\cos \alpha}{\sqrt{1 + \frac{\cos^2 \alpha}{\sin^2 \alpha}}} - 2 + 1 \\ &= 1 + \sin \alpha \cdot \cos \alpha - \frac{\cos \alpha}{\sqrt{\frac{\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha}{\sin^2 \alpha}}} - 1 = \sin \alpha \cdot \cos \alpha - \sin \alpha \cdot \cos \alpha - 1 = 0. \end{aligned}$$

Detyra 36. Të thjeshtohet shprehja $\frac{\sin 750^\circ \cdot \cos 390^\circ \cdot \operatorname{tg} 1140^\circ}{\operatorname{ctg} 405^\circ \cdot \sin 1860^\circ \cdot \cos 780^\circ}$.

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} \frac{\sin 750^\circ \cos 390^\circ \operatorname{tg} 1140^\circ}{\operatorname{ctg} 405^\circ \sin 1860^\circ \cos 780^\circ} &= \frac{\sin(2 \cdot 360^\circ + 30^\circ) \cos(360^\circ + 30^\circ) \operatorname{tg}(3 \cdot 360^\circ + 60^\circ)}{\operatorname{ctg}(360^\circ + 45^\circ) \sin(5 \cdot 360^\circ + 60^\circ) \cos(2 \cdot 360^\circ + 60^\circ)} \\ &= \frac{\sin 30^\circ \cos 30^\circ \operatorname{tg} 60^\circ}{\operatorname{ctg} 45^\circ \sin 60^\circ \cos 60^\circ} = \frac{\frac{1}{2} \cdot \frac{\sqrt{3}}{2} \cdot \sqrt{3}}{1 \cdot \frac{\sqrt{3}}{2} \cdot \frac{1}{2}} = \sqrt{3}. \end{aligned}$$

Të zgjidhen barazimet dhe mosbarazimet trigonometrike:

Detyra 37. $\cos\left(x + \frac{\pi}{3}\right) + \sin\left(x + \frac{\pi}{6}\right) = \frac{1 + \cos 2x}{2}$.

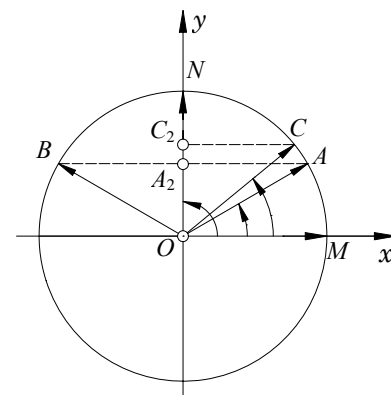
Zgjidhja.

$$\begin{aligned} \cos\left(x + \frac{\pi}{3}\right) + \sin\left(x + \frac{\pi}{6}\right) &= \frac{1 + \cos 2x}{2} \Leftrightarrow \cos x \cos \frac{\pi}{3} - \sin x \sin \frac{\pi}{3} + \sin x \cos \frac{\pi}{6} + \cos x \sin \frac{\pi}{6} = \frac{1 + \cos 2x}{2} \\ \Leftrightarrow \frac{1}{2} \cos x - \frac{\sqrt{3}}{2} \sin x + \frac{\sqrt{3}}{2} \sin x + \frac{1}{2} \cos x &= \cos^2 x \text{ sepse } \left(\frac{1 + \cos 2x}{2} = \cos^2 x\right) \\ \Leftrightarrow \cos x - \cos^2 x = 0 &\Leftrightarrow \cos x(1 - \cos x) = 0 \\ \Leftrightarrow \cos x = 0 \vee 1 - \cos x = 0 &\Leftrightarrow x = \frac{\pi}{2} + 2k\pi \vee x = 2n\pi, \quad k, n \in \mathbb{Z}. \end{aligned}$$

Detyra 38. a) $\sin x > \frac{1}{2}$ në $(0, 2\pi)$; b) $\sin x > \frac{1}{2}$; c) $\cos x > \frac{\sqrt{3}}{2}$; d) $\operatorname{ctg} x > 2$; e) $\operatorname{tg} x > 1$.

Zgjidhja.

a) Nga figura shihet se $\sin \frac{\pi}{6} = OA_2 = \frac{1}{2} = \sin \frac{5\pi}{6}$, kurse $\sin(\vec{OM}, \vec{OC}) = OC_2 > \frac{1}{2}$. Këndi $(\vec{OM}, \vec{OC})$ është njëri ndër këndet e intervalit $(0, 2\pi)$ që plotëson mosbarazimin e dhënë. Rreze vektorët, që pikën e fillimit e kanë në O e pikën e mbarimit në harkun ANB me boshtin Ox formojnë kënde me vlerë më të madhe se këndi $\frac{\pi}{6}$ por më të vogël se këndi $\frac{5\pi}{6}$. Pra $\sin x > \frac{1}{2}$ për $x \in \left(\frac{\pi}{6}, \frac{5\pi}{6}\right)$.

Figura 22

b) Duke pasur parasysh se funksioni trigonometrik $\sin x$ është funksion periodik me periodë 2π ,

rrjedh se zgjidhjet gjenden në $\frac{\pi}{6} + 2k\pi < x < \frac{5\pi}{6} + 2k\pi$, $k \in \mathbb{Z}$.

c) $x \in \left(0, \frac{\pi}{6}\right) \cup \left(\frac{11\pi}{6}, 2\pi\right)$. d) $x \in (k\pi, \text{arctg}2 + k\pi)$, $k \in \mathbb{Z}$. e) $x \in \left(\frac{\pi}{4} + k\pi, \frac{\pi}{2} + k\pi\right)$, $k \in \mathbb{Z}$.

Detyra 39. $\sin x > \sin 3x$, $x \in (0, 2\pi)$.

Zgjidhja.

$$\begin{aligned} \sin x > \sin 3x &\Leftrightarrow \sin x - \sin 3x > 0 \Leftrightarrow 2 \cos \frac{x+3x}{2} \sin \frac{x-3x}{2} > 0 \Leftrightarrow 2 \cos 2x \sin(-x) > 0 \Leftrightarrow -2 \sin x \cos 2x > 0 \\ &\Leftrightarrow \sin x \cos 2x < 0 \Leftrightarrow (\sin x > 0 \wedge \cos 2x < 0) \vee (\sin x < 0 \wedge \cos 2x > 0) \\ &\Leftrightarrow \left(x \in (0, \pi) \wedge 2x \in \left(\frac{\pi}{2}, \frac{3\pi}{2}\right)\right) \vee \left(x \in (\pi, 2\pi) \wedge 2x \in \left(0, \frac{\pi}{2}\right) \cup \left(\frac{3\pi}{2}, 2\pi\right)\right) \\ &\Leftrightarrow \left(x \in (0, \pi) \wedge x \in \left(\frac{\pi}{4}, \frac{3\pi}{4}\right)\right) \vee \left(x \in (\pi, 2\pi) \wedge x \in \left(0, \frac{\pi}{4}\right) \cup \left(\frac{3\pi}{4}, \pi\right)\right) \\ &\Leftrightarrow x \in \left(\frac{\pi}{4}, \frac{3\pi}{4}\right). \end{aligned}$$

Detyra 40. Të vërtetohet mosbarazia $\frac{\sin^{n+2} x + \cos^{n+2} x}{\cos^n x + \sin^n x} > 1$ për $0 < x < \frac{\pi}{2}$ dhe $n \in \mathbb{N}$.

Zgjidhja.

Mosbarazinë e shkruajmë në formën

$$\begin{aligned} \frac{\sin^{n+2} x + \cos^{n+2} x}{\cos^n x + \sin^n x} &\geq \sin^2 x + \cos^2 x \Leftrightarrow \frac{\sin^n x}{\cos^n x} \sin^2 x + \frac{\cos^n x}{\sin^n x} \cos^2 x - \sin^2 x - \cos^2 x \geq 0 \\ \sin^2 x (\text{tg}^n x - 1) + \cos^2 x (\text{ctg}^n x - 1) &\geq 0 \Leftrightarrow \sin^2 x (\text{tg}^n x - 1) - \frac{\cos^2 x}{\text{tg}^n x} (\text{tg}^n x - 1) \geq 0. \end{aligned}$$

$$\text{D.m.th. } \sin^2 x (\text{tg}^n x - 1) \cdot \text{tg}^n x - \cos^2 x (\text{tg}^n x - 1) \geq 0 \Leftrightarrow (\text{tg}^n x - 1) \cdot (\text{tg}^{n+2} x - 1) \geq 0.$$

Mosbarazia e fundit është e vërtetë, sepse $\text{tg}^n x$ dhe $\text{tg}^{n+2} x$ janë njëkohësisht të barabartë me një, më të mëdhenjë se një ose më të vegjël se një.

P.sh. Le të tregojmë se nëse $\text{tg}^n x \geq 0$ atëherë $\text{tg}^{n+2} x \geq 0$. Supozojmë të kundërtën, pra se $\text{tg}^{n+2} x < 0$. Atëherë $\text{tg}^{n+2} x = \text{tg}^n x \cdot \text{tg}^2 x < 0$. Meqë $\text{tg}^n x > 0$ mbetet që $\text{tg}^2 x < 0$ që paraqet kontradiksion. Ngjashëm tregohen edhe rastet tjera.

Detyra 41. Të vërtetohet se nëse $x_1 \neq x_2$ dhe $x_1, x_2 \in (0, \pi)$, atëherë vlen $\sin \frac{x_1 + x_2}{2} > \frac{\sin x_1 + \sin x_2}{2}$.

Zgjidhja.

Shqyrtojmë ndryshimin

$$\begin{aligned} \sin \frac{x_1 + x_2}{2} - \frac{\sin x_1 + \sin x_2}{2} &= \sin \frac{x_1 + x_2}{2} - \frac{2 \sin \frac{x_1 + x_2}{2} \cdot \cos \frac{x_1 - x_2}{2}}{2} = \sin \frac{x_1 + x_2}{2} \left(1 - \cos \frac{x_1 - x_2}{2}\right) \\ &= 2 \sin \frac{x_1 + x_2}{2} \cdot \sin^2 \frac{x_1 - x_2}{4}. \end{aligned}$$

Kur $x_1 \in (0, \pi)$ dhe $x_2 \in (0, \pi)$ atëherë edhe $\frac{x_1 + x_2}{2} \in (0, \pi)$ kështu që $2 \sin \frac{x_1 + x_2}{2} > 0$.

Pra vlen $\sin \frac{x_1 + x_2}{2} - \frac{\sin x_1 + \sin x_2}{2} > 0$, d.m.th. $\sin \frac{x_1 + x_2}{2} > \frac{\sin x_1 + \sin x_2}{2}$.